

Dzieci ukraińskie w przedszkolu – opinie nauczycieli w badaniu on-line

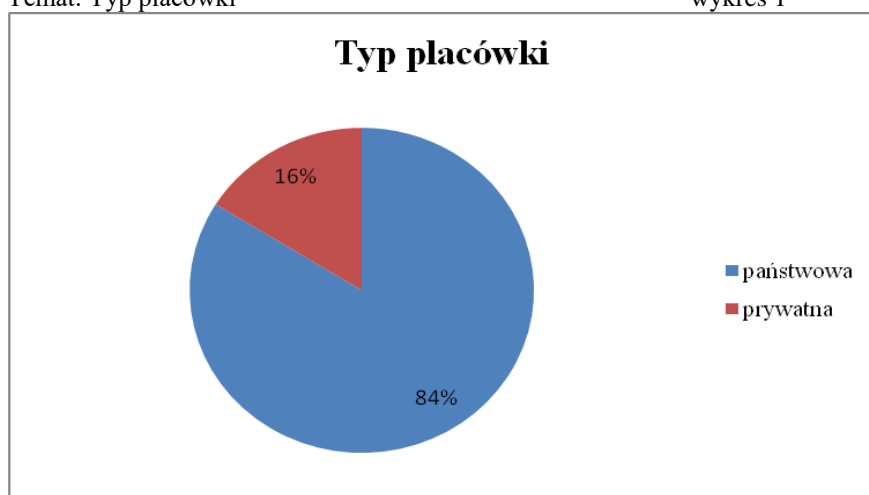
Ostatnie lata stawiają przed nauczycielami wiele nowych wyzwań i zadań. W 2020 r. stawialiśmy czoła pandemii. Rok szkolny 2020/ 2021 okazał się wielkim sprawdzianem dla umiejętności wykorzystywania narzędzi multimedialnych i informatycznych. Musieliśmy przeorganizować stacjonarny system nauczania na zdalny. Nauczyciele musieli skorzystać z aplikacji i programów do wideokonferencji, z komunikatorów, z platform edukacyjnych jednocześnie uwzględniając możliwości psychofizyczne i techniczne dzieci. Od 2022r. w związku z trwającą wojną na Ukrainie dajemy schronienie i wspieramy migrantów. Do przedszkoli i szkół trafiają dzieci z różnym bagażem przeżyć i doświadczeń, a my - nauczyciele zastanawiamy się m.in.: jak zbudować poczucie ich bezpieczeństwa, w jaki sposób pomóc w procesie adaptacji i integracji z grupą rówieśniczą, jak komunikować się z nimi i ich rodzicami, jak zadbać o ich potrzeby nie zaniebując potrzeb dzieci polskich? Te i wiele innych pytań zadawali i zadają sobie nauczyciele grup przedszkolnych, do których trafiły dzieci z Ukrainy.

Głównym celem badania było poznanie, z jakimi trudnościami mierzyli się nauczyciele w związku z przyjęciem dzieci ukraińskich do przedszkoli oraz ich funkcjonowaniem dzieci w naszych przedszkolach w roku szkolnym 2021/2022.

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza ankiety, który zawierał pytania zamknięte jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz jedno pytanie otwarte. Ankieta pt. „Dzieci ukraińskie w przedszkolu” została przeprowadzona on-line, wrzesień-październik 2022r. W badaniu wzięło udział 62 nauczycieli z różnych przedszkoli w Polsce - były to same kobiety. Większość ankietowanych -84% - w trakcie prowadzonego badania pracowało w placówce państwowej, 16% w placówce prywatnej.

Temat: Typ placówki

wykres 1

Ankietowani zostali zapytani, z jaką grupą wiekową pracowali w roku szkolnym 2021/2022. Wyniki ankiety przedstawiają się następująco:

Temat: Grupa wiekowa

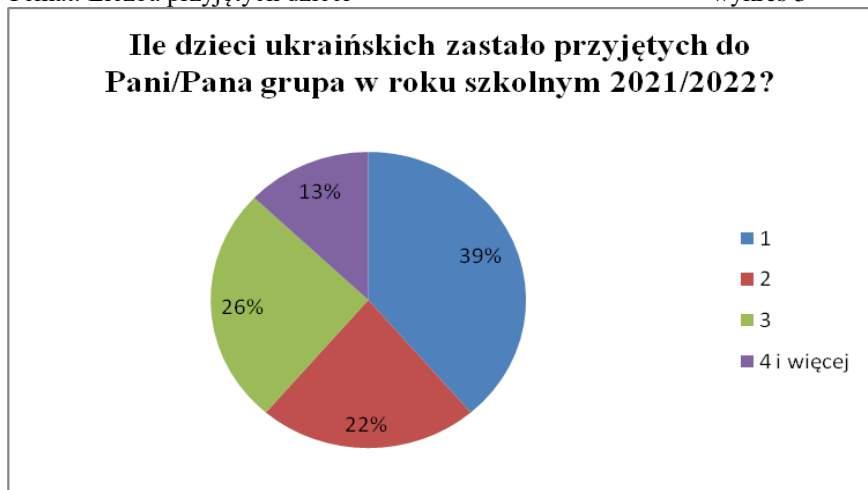
wykres 2

Kolejne pytanie dotyczyło ilości przyjętych dzieci do grupy przedszkolnej w roku szkolnym 2021/2022.

Temat: Liczba przyjętych dzieci

wykres 3

Do większości grup trafiło jedno dziecko (39%), w 16 przypadkach do grupy zostało przyjętych po 3 dzieci z Ukrainy, do 14 grup zostało przyjętych 2 dzieci, tylko do 8 grup trafiło 4 lub więcej dzieci z Ukrainy.

Jak wiadomo, pierwsze dni w przedszkolu są dla dziecka najtrudniejsze i stresujące. Dziecko trafia do nowego środowiska, gdzie wszystko jest nowe i nieznane. Uporządkowany dotąd świat nagle zmienia się. Przedszkolak musi nawiązać nowe kontakty z osobami dorosłymi, z rówieśnikami oraz nauczyć się, jak funkcjonować w „nowym świecie”. Tym bardziej stresujący jest start dla dzieci, które niedawno znalazły się w obcym kraju, zmuszone były opuścić swój dom, rodziny i uciekać przed wojną, a teraz musiały zostawić swoje mamy i spędzić cały dzień w przedszkolu bez znajomości języka. Była to trudna sytuacja zarówno dla dzieci, jak i nauczycieli.

Na pytanie wielokrotnego wyboru: „Jak dzieci ukraińskie odnajdywały się w grupie przedszkolnej?”, padały różne odpowiedzi. Pomimo swoich przeżyć i do nowego środowiska dzieci chętnie uczestniczyły w zabawach i zajęciach organizowanych przez nauczycieli (42%), łatwo nawiązały kontakt z nauczycielką (26%) oraz chętnie bawiły się z innymi dziećmi (32%). Część dzieci była wycofana bądź bawiła się sama (35%). Niektóre dzieci nie podejmowały zabaw (19%), nie rozmawiały z dziećmi lub preferowały zabawy nauczycielem (16%). W pojedynczych przypadkach nie zwracały na nic uwagi i bawiły się w swoim gronie (3%) (wyk. nr 4)

Temat: Jak dzieci ukraińskie odnalazły się w grupie przedszkolnej

wykres 4

Nauczycielki komunikowały się z dziećmi przede wszystkim w języku polskim (71%) oraz wykorzystywały translator 45%. W pracy z dziećmi ukraińskimi porozumiewały się również za pomocą zestawu obrazków ułatwiających wyrażanie własnych potrzeb, samopoczucia i emocji 19% lub poprzez tłumacza 16%. Innymi sposobami komunikowania się z dziećmi były: znajomość języka rosyjskiego 6% oraz stosowanie obrazków i prostych komunikatów z pokazywaniem 3%. (wyk. nr 5)

Temat: Sposób komunikacji z dziećmi

wykres 5

Dzieci ukraińskie w kontaktach z rówieśnikami były ciekawe (58%) i radosne (29%). Część z nich była pewna siebie (26%) i odważna (16%). Niektóre dzieci były lękliwe (23%), niepewne (68%) i towarzyszył im strach (6%). Zdarzały się także zachowania agresywne w stosunku do rówieśników (3%). (wyk. nr 6)

W kontaktach z nauczycielkami znaczna część dzieci była ufna (45%) i towarzyszył im spokój (35%). Dzieci były ciekawe i radosne (26%). Część dzieci była nieufna (32%) i zawstydzona (32%). Tylko niektóre z nich były smutne lub płakały (6%). (wyk. nr 7) Uważam, że nie bez znaczenia były sposoby wspierania dzieci ukraińskich przez respondentki. Nauczycielki przede wszystkim okazywały ciepłe uczucia dzieciom (90%), prowadziły zabawy integracyjne (74%) oraz często rozmawiały z nowymi dziećmi (58%). Ponadto cztery nauczycielki zorganizowały zajęcia otwarte dla dzieci i ich rodziców, a dwie prowadziły zajęcia indywidualne, dodatkowe karty pracy i spacer. (wyk. nr 8)

Temat: Emocje towarzyszące dziecku podczas kontaktu z rówieśnikami

wykres 6

Temat: Emocje towarzyszące dziecku podczas kontaktu z nauczycielem

wykres 7

Myślę, że na jakość i sposób funkcjonowania dzieci ukraińskich w grupach przedszkolnych wpływ miała reakcja polskich dzieci. W ponad połowie przypadków (60%) dzieci zareagowały pozytywnie na nowe osoby w grupie – zaakceptowały dzieci i z radością przyjęły do swojej grupy. W 39% dzieci zachowywały się neutralnie - bez wykazania reakcji na obecność nowych dzieci. Tylko w jednym przypadku grupa nie zaakceptowała nowoprzyjętych dzieci. (wyk. nr 9)

Mimo, iż większość dzieci odnalazła się w grupie i szybko zaakceptowała nowe otoczenie, nauczycielki mierzyły się z wieloma wyzwaniami w pracy z dziećmi ukraińskimi. Największą trudnością była bariera językowa w kontaktach z dziećmi ukraińskimi (42%) oraz w kontaktach z rodzicami (68%). Kolejną trudnością było nieprzestrzeganie zasad w grupie przez dzieci ukraińskie (32%) oraz trudności w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami (26%), co według mnie, mogło być spowodowane nieznaną języka polskiego, przeżyciami

i doświadczeniami dzieci ukraińskich. Niektóre dzieci przejawiały agresywne zachowania w stosunku do rówieśników (23%) oraz do nauczycielek (10%). Pojawiły się również trudności z adaptacją, dzieci były lękliwe i zagubione (19%). 14 osób, stwierdziło, że nie było żadnych trudności w pracy z dziećmi ukraińskimi. Wśród innych trudności zauważonych przez nauczycielki była niechęć do jedzenia, brak przyborów (3%). (wyk. nr 10)

Temat: Rodzaje trudności

wykres 10

Ostatnią kwestią podjętą w badaniu była prośba o określenie przebiegu współpracy z rodzicami dzieci z Ukrainy. Poprosiłam nauczycieli o wskazanie zarówno pozytywnych postaw rodziców dzieci uczących do przedszkola, jak i problematycznych. 74% ankietowanych odpowiedziało, że współpraca przebiegała dobrze, natomiast 26% odpowiedziało, że źle.

Do pozytywnych aspektów współpracy rodziców dzieci ukraińskich nauczycielki wskazały duże zainteresowanie dzieckiem - jego funkcjonowaniem w grupie, postępami w nauce i trudnościami, stosowanie w domu metody NVC. Rodzice pomagali w organizacji uroczystości i imprez przedszkolnych - m.in. pieczenie ciast. Mamy dzieci ukraińskich pomagały w prowadzeniu utworzonego Punktu Dobrowolnej Pomocy Ukrainie oraz pomagały w prowadzonych działaniach w przedszkolu na rzecz rodzin ukraińskich. Nauczycielki zauważyły, że dzięki spotkaniom integracyjnym, rodzice wspierali się nawzajem, chętnie współpracowali, często kontaktowali się z nauczycielkami oraz przynosili wszystkie potrzebne rzeczy.

Najczęstszym powodem nieefektywnej współpracy z rodzicami dzieci z Ukrainy nauczycielki wymieniły barierę językową oraz małe zaangażowanie w „życie przedszkola”. Nauczycielki zauważyły również problemy w przestrzeganiu przedszkolnych regulaminów przez rodziców dzieci pochodzenia ukraińskiego, a także brak współpracy przy ujednoczeniu oddziaływań wychowawczych i społecznych.

„Warto pamiętać, że w tej szczególnej sytuacji rodzice / opiekunowie dzieci z Ukrainy mogą bardziej potrzebować pomocy, a ocena ich zaangażowania (czasem obserwowanego jako zbyt małe)

w życie szkoły / wspieranie edukacyjne dzieci musi mieć wyważony charakter. Choć edukacja ich dzieci jest ważnym aspektem życia, to mierzą się również ze znacznie poważniejszymi, doraźnymi, naruszającymi podstawowe potrzeby sytuacjami, kryzysami, doświadczają traumy. W takiej sytuacji często mogą nie spełniać oczekiwań nauczycieli i nauczycielek dotyczących pożądanego modelu współpracy z rodzicami. Trzeba również pamiętać, że rodzice uczniów i uczennic cudzoziemskich mogli mieć inne doświadczenia ze szkołą. W związku z tym wiele spraw, które nam wydają się oczywiste, dla nich może być niejasne”¹

Podsumowanie:

Na nauczycieli spadł ogrom wyzwań związanych z przyjęciem dzieci ukraińskich do grup przedszkolnych. Nauczyciele mierzyli się z różnymi trudnościami w pracy z dziećmi ukraińskimi. Największą trudnością była bariera językowa w kontaktach zarówno z dziećmi jak i z rodzicami. Kolejną trudnością było nieprzestrzeganie zasad w grupie przez dzieci ukraińskie oraz trudności w nawiązaniu relacji z rówieśnikami. Dzieci z początku były lękliwe i zagubione w nowym otoczeniu.

Pomimo tego, że część z dzieci była wycofana bądź bawiła się sama, większość z nich i tak chętnie uczestniczyła w zabawach i zajęciach organizowanych przez nauczycieli, łatwo nawiązała kontakt z nauczycielką, a także chętnie bawiła się z innymi dziećmi.

Po analizie badań oraz własnej obserwacji śmiało można tutaj przytoczyć słowa Nietzschego „Co nas nie zabije, to nas wzmocni”. Z początku mogło się wydawać, że przyjęcie i wdrożenie dzieci z Ukrainy do nowego otoczenia będzie bardzo trudnym zadaniem. Jednak każde wydarzenie uczy nas czegoś nowego, a nauczyciele, po raz kolejny, poradzili sobie w nowej sytuacji, a dowodem na to są uśmiechnięte i zadowolone dzieci.

Bibliografia:

- Agnieszka Wentrych, „Wsparcie dziecka w trudnym czasie społecznego niepokoju – jak budować poczucie bezpieczeństwa u dzieci w obliczu codziennych doniesień o agresji Rosji na Ukrainę?”, „Bliżej przedszkola” nr 06.249/ 2022, s.12-14.
- <https://psychoterapia.plus/adaptacja-dziecka-w-przedszkolu/>
- <https://glos.pl/malgorzata-koc-w-przedszkolu-najlepiej-sprawdzaja-sie-grupy-mieszane>
- <https://www.szkoiazklasa.org.pl/materialy/razem-w-klasie-dzieci-z-ukrainy-w-polskich-szkolach/>

---

¹ Razem w klasie. Dzieci z Ukrainy w polskich szkołach. Raport z badania. s.33